

Mathilde Bensoussan

Visat núm. 14
(octubre 2012)

per Eliseu Trenc

El 2 de gener de 2012, un dia de vent i pluja, va morir a Rennes (Bretanya) la catalanista Matilda Tubau (Mathilde Bensoussan des del seu casament amb l'escriptor i professor Albert Bensoussan el 1964). Nascuda el 1929, entrà a França el 1939 amb la seva família, participant, així, com a nena, en la retirada.

Al cap d'uns anys els seus pares i germans tornaren a Catalunya, ella però romangué a França, a la Provença amb una tia. Es casà molt jove amb un funcionari francès i va viure uns anys a l'illa de la Reunió, on va néixer el seu fill Jean-François.

En tornar a França, se separà del seu primer marit, i va emprendre la carrera d'estudis hispànics a la Facultat de Filosofia i Lletres d'Aix-en-Provence. Entrà a l'ensenyament secundari com a professora d'espanyol a Cannes (Lycée Carnot), i va conèixer Albert Bensoussan, també aleshores professor d'espanyol en un institut d'Argel, però de visita a Cannes el 1960. L'any 1963 és destinada a l'institut de La Varenne-Saint-Hilaire, mentre que el seu marit és assistent a la Sorbona. Va ingressar al Departament d'Estudis Hispànics Ibero-americans a la Universitat de Rennes, on ja era professor el seu marit, l'any 1968. Hi va fer tota la carrera fins a la seva jubilació, l'any 1994. L'any 1986 aconseguí el doctorat a la Sorbona amb la tesi «Narcís Oller et son temps» dirigida pel professor Maurice Molho.

Malgrat l'oposició d'una majoria del claustre de professors del Departament d'Espanyol de Rennes, va intentar introduir diverses vegades l'ensenyament del català, la primera l'any 1969. Quan vaig arribar a Rennes l'any 1987, hi havia ensenyament elemental del català, i vam poder obrir junts els estudis d'història de l'art i d'història catalanes dins la llicenciatura d'hispàniques. També els anys que vaig ésser a Rennes, del 1987 al 1991, Matilda va dirigir una sèrie de tesines de llicenciatura sobre llengua, literatura i civilització catalanes, en el jurat de les quals vaig ésser membre (calien dos professors del departament). Essent catedràtica de la Universitat de Rennes-2, l'any 1992 va impulsar definitivament els estudis catalans amb la firma d'un acord de col·laboració amb el govern català, que ha tingut continuïtat fins avui mitjançant l'acció de l'Institut Ramon Llull amb la permanència d'un lectorat de català. La primera lectora fou Immaculada Fàbregas, distingida lingüista que s'ha quedat a Bretanya i ara és professora de la Universitat de Bretanya-Sud, a Lorient.

Paral·lelament a la docència, Matilda fou durant els anys setanta i vuitanta una gran divulgadora de la literatura catalana a França mitjançant la seva recerca, gràcies als nombrosos articles publicats en l'àmbit acadèmic de la hispanística, però sobretot gràcies a la publicació d'obres de síntesi com ho és *Écrivains de Catalogne* (1973).

Un altre vessant important d'aquesta tasca va ser la traducció d'escriptors dels segles XIX i XX al francès: Narcís Oller (*La Fièvre d'or*), Salvador Espriu (*Seigneur de l'ombre, Semaine Sainte*), Blai Bonet (*La mer*), Pere Gimferrer (*Fortuny*), Baltasar Porcel (*Galops vers les ténèbres*), Jesús Moncada (*Frémissante mémoire*), Carme Riera, Jordi Puntí, Isabel-Clara Simó... La qualitat d'aquestes traduccions va fer que obtingués dos premis de traducció: el premi Cultura Latina, a París, l'any 1985 i el Premi de la Generalitat, a Barcelona, l'any 2008.

L'any 1993 la Generalitat de Catalunya li va concedir la Creu de Sant Jordi per la seva contribució a la promoció i la difusió de la cultura catalana a França. Membre, d'ençà de la seva creació l'any 1991, de l'Association Française des Catalanistes, la va presidir entre 1997 i 2001, i va organitzar, amb el meu ajut —ja que jo era aleshores el secretari— i el de Montserrat Casacuberta —que era la lectora de català de la Universitat de Rennes-2— el Segon Col·loqui de l'AFC, que va tenir lloc l'octubre de 1999 a Rennes, fruit del qual són els treballs recollits en el volum: *Els Països Catalans i el Mediterrani: mites i realitats* (2001).

Amb el seu marit, també va escriure llibres didàctics per als estudiants de filologia hispànica com ara *Versification espagnole* (1994). Finalment, el gener 2011, un any abans la seva mort, es va donar a conèixer com a novel·lista, amb el llibre escrit molts anys abans, *La Césure*, una ficció basada en la separació del seu primer marit, que el seu germà, Josep Maria Tubau, ha traduït al català —*La cesura*— i que estat editat a Sitges el setembre de 2011.